

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ  
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
імені ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО  
КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА**

**Руслана Жангазінова  
Світлана Кусяк**

**УКРАЇНСЬКА МОВА  
ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ  
Частина III.  
Синтаксис**

**навчально-методичний посібник  
для самостійної роботи іноземних студентів  
англомовного відділення  
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»  
Рівень А1**



**Львів – 2023**

**Ж 27**

**Жангазінова Руслана, Кусяк Світлана**

**Українська мова для іноземців. Розділ III. Синтаксис** : [навчально-методичний посібник для самостійної роботи іноземних студентів англомовного відділення галузі знань 22 «Охорона здоров'я». Рівень А1 / Р. Жангазінова, С. Кусяк. Львів: Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2023. - 18 с.

*У посібнику подано навчальні матеріали для проведення самостійної роботи з синтаксису сучасної української мови, адресовані для чужоземних студентів англомовного відділення медичного профілю. Вправи і завдання допомагають виробити навички вправного користування синтаксичною базою у вивченні висловлювань у комунікації. До кожного уроку є теоретичний матеріал й орієнтовна основа навчальної діяльності.*

*Для іноземних студентів англомовних відділень медичних ЗВО всіх, хто цікавиться проблемами професійної комунікації.*

**РЕЦЕНЗЕНТ :**

**Смольська Лариса Юріївна**, кандидат філологічних наук, доцент

Обговорено та ухвалено на засіданні методичної комісії кафедри  
українознавства (протокол №10 від 31 травня 2022 року)  
Затверджено профільною методичною комісією факультету іноземних  
студентів (протокол №4 від 31 травня 2022 року)

© Львівський національний медичний  
університет імені Данила Галицького, 2023  
© Руслана Жангазінова, Світлана Кусяк, 2023

## ПЕРЕДМОВА

Сучасна реформа вищої освіти - це насамперед перехід від парадигми навчання до парадигми освіти, самоосвіти. Розв'язати це завдання неможливо лише шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно всіляко сприяти перетворенню студента з пасивного споживача знань в активного їх творця, здатного сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат. Тому самостійна робота студентів є не тільки важливою формою навчального процесу, а й має стати його основою.

Це передбачає орієнтацію на активні методи опанування знань, розвиток творчих здібностей студентів, перехід від поточного до індивідуалізованого навчання з урахуванням потреб і можливостей особистості. Самостійна робота студентів є основною формою оволодіння знаннями у вільний від занять час.

У посібнику подано навчальні матеріали для самостійної роботи з синтаксису сучасної української мови, адресовані для чужоземних студентів підготовчого відділення медичного профілю. Мета самостійної пізнавальної діяльності студентів - навчитися індивідуально здобувати, оновлювати, поповнювати знання, плідно використовувати їх під час навчання та в подальшій професійній діяльності. Самостійна робота студентів базується на принципах розвивального навчання, відбувається без безпосередньої участі викладача, але під його керівництвом. У процесі самостійної роботи реалізується основна функція навчального процесу - одержання студентом максимального обсягу знань, їх закріплення і перетворення у стійкі вміння і навички. Завдяки самостійній роботі студенти набувають також здатність більш чітко й усвідомлено виявляти мотивацію й цілеспрямованість у набутті знань; виховувати самоорганізованість, самоконтроль та інші особистісні якості. Вправи і завдання містять переклади понять і допомагають виробити навички вправного користування синтаксичними одиницями в різних комунікативних ситуаціях. Дидактичні матеріали розроблені згідно з вимогами до **початкових рівнів (А 1, А 2)** володіння українською мовою. У цьому виданні подано завдання із синтаксису, опанування яких є достатнім для задоволення комунікативних потреб іноземних студентів, пов'язаних із базовою сферою опанування мови.

Посібник щодо виконання самостійних робіт містить мету, завдання навчання, набір вправ для перевірки досягнення конкретних цілей та загальні вимоги до виконання студентами цих видів робіт, організаційні та методичні засади проведення занять, приклади завдань та їх виконання, необхідні довідкові матеріали, рекомендовану літературу тощо. Методична організація мовного матеріалу підпорядковується двом принципам: частотності вживання тої чи іншої конструкції в логіці уведення фонетичного матеріалу. Автори посібника розглядають рецептивне і репродуктивно-продуктивне володіння матеріалом як два різних, але однаково необхідних аспекти володіння українською мовою.

Рекомендовано для іноземних студентів підготовчого відділення медичних ВНЗ, які опановують українську мову на рівні А1, А2; для всіх, хто цікавиться проблемами професійної комунікації в українськомовному середовищі.

# РОЗДІЛ III СИНТАКСИС

## ТЕМА 1: СКЛАДНОПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ ЗІ СПОЛУЧНИКАМИ ЩОБ/АБИ (4 год.)

**МЕТА:** поглибити знання про складнопідрядне речення зі сполучниками щоб/аби, його будову і засоби зв'язку; навчити визначати підрядні з'ясувальні частини; удосконалити творчі вміння моделювати складнопідрядні речення з підрядними зі сполучниками щоб/аби відповідно до мети й обставин спілкування та використовувати їх в усних і письмових висловлюваннях.

### НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

#### **Студент повинен знати:**

1. Як утворюються складнопідрядні речення зі сполучниками щоб/аби.
2. Яке значення має підрядна частина в складнопідрядних реченнях зі сполучниками щоб/аби.
3. Які питання можна поставити до підрядної частини складнопідрядного речення зі сполучниками щоб/аби.

#### **Студент повинен уміти:**

1. Визначати головну та підрядну частини у складнопідрядних реченнях зі сполучниками щоб/аби.
2. Пояснити значення підрядної частини у складнопідрядних реченнях зі сполучниками щоб/аби.
3. Поставити питання до підрядної частини у складнопідрядних реченнях зі сполучниками щоб/аби.
4. Складати складні речення зі сполучниками щоб/аби та вживати ці сполучники у мовленні.

### ВИЗНАЧЕННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИХІДНОГО РІВНЯ ЗНАТЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК

#### **Джерела інформації для забезпечення вихідного рівня.**

1. Бахтіярова Х.Ш., Лукашевич С.С., Майданюк І. З., Сечень М.П., Петухов С.В. Українська мова. Практичний курс для іноземців. – Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. – 320с.
2. Вальченко І.В. Ласкаво просимо! : навч. посібник української мови для іноземних студентів : у 2-х ч. / І. В. Вальченко. Я. М. Прилуцька; Харк. нац. акад. міськ госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – Частина 1. – 386 с.
3. Вінницька В.М., Плющ Н.Г. Українська мова : Практичний курс граматики для студентів-іноземців. – К., 1997. – 224с.
4. Зайченко Н.Ф., Воробйова С.А. Практичний курс української мови для студентів-іноземців: усне мовлення. – К.: Знання України, 2005. – 324с.
5. Практичний курс української мови : методичні розробки для іноземних студентів підготовчого відділення / Укладачі: О.С. Іванців, І.В. Чикайло; Львів. нац. мед. ун-т. – Львів : Вид-во ЛНМУ, 2012. – 183с.

## ЗМІСТ НАВЧАННЯ



### **Теоретичний матеріал:**

Сполучники *щоб/аби* є ознакою підрядних з'ясувальних речень. Ці речення відповідають на питання непрямих відмінків (Кого? Чого?). Головне і підрядне речення тісно пов'язані між собою, тому без підрядного речення головне є неповним. Зазвичай підрядні речення зі сполучниками *щоб/аби* виражають бажання певного результату чи спонукання до дії.

### **ОРІЄНТОВНА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ**

**Розберіть теоретичні питання теми і виконайте наступні завдання.**

1. Наведіть приклад з'ясувального речення з сполучниками *щоб/аби*.

2. Прочитайте речення. Вкажіть, у котрих підрядна частина виражає спонукання до дії, а у котрих бажання певного результату.

Хочу, *щоб* життя було прекрасним. Викладач попросив, *аби* студенти витерли дошку. Лікар сказав, *щоб* пацієнт купив ліки у аптеці. У старості людина хоче, *аби* поруч були її рідні.

**Завдання 1.** Дайте відповіді на запитання до речень.

1. Я люблю, *аби* були великі квіти. *Що ти любиш?* 2. Мені потрібно, *щоб* поруч були справжні друзі. *Що тобі потрібно?* 3. Дуже важливо, *щоб* люди були чесними. *Що важливо?* 4. Він хоче, *щоб* я поїхав на море. *Чого він хоче?* 5. *Щоб* буди добрим лікарем, треба добре вчитись? *Чому треба добре вчитись?* 6. Батьки сказали, *щоб* ми принесли книги. *Що сказали батьки?* 7. Викладачі хочуть, *щоб* студенти не пропускали занять. *Чого хочуть викладачі?* 8. Я не пам'ятаю, *щоб* таке говорила. *Чого ти не пам'ятаєш?* 9. Мені потрібен час, *щоб* зрозуміти нову тему. *Для чого тобі потрібен час?*

**Завдання 2.** Поставте питання до виділених частин речень.

1. Я не хочу, *щоб* мене забули. 2. Кожен любить, *щоб* його поважали. 3. *Щоб* добре вивчити українську мову, треба багато часу. 4. Потрібно любити дітей, *аби* і вони тебе любили. 5. *Щоб* бути добрим студентом, треба багато читати. 6. Для того, *щоб* багато знати, треба багато вчити.

**Завдання 3.** Продовжте речення, використовуючи сполучники *щоб/аби*.

1. Потрібно допомагати людям, ... 2. Вона дуже хотіла, ... 3. Нам сказали, ... 4. Важливо добре думати, ... 5. Я не думаю, ... 6. Не їжте багато морозива, ... 7. Ми не хочемо, ... 8. Посміхайтесь людям, ... 9. Вчіться старанно, ... 10. Не ображайте нікого, ...

**Завдання 4.** Дайте відповіді на запитання, використовуючи сполучники *щоб/аби*.

1. Для чого потрібно їсти? 2. Чому треба добре вчитися? 3. Що потрібно, *щоб* приготувати їжу? 4. Що треба зробити, *щоб* не боліла голова? 5. Чого не пригадує батько?

**Завдання 5.** *Що ви порадите робити друзям, щоб:*

- А) мати гарні оцінки
- Б) бути здоровими
- В) мати добру пам'ять
- Г) щоб мати багато грошей

**Завдання 6.** З поданих слів складіть речення.

1. Жінки, щоб, чоловіки, хотіти, дарувати, вони, квіти. 2. Сказати, студенти, викладач, щоб, вони, прийти, заняття, на, завтра. 3. Тепло, потрібно, щоб, одягатися, хворіти, не. 4. Розумні, аби, читати, люди, книги, багато, бути. 5. Хотіти, мама, щоб, ми, плакати, ніколи, не, наша. 6. Діти, любити, нам, щоб, потрібні, хто, бути.

**Завдання 7.** Складіть та запишіть 5 речень, використовуючи сполучники *щоб/аби*.

### НАБІР ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ДОСЯГНЕННЯ КОНКРЕТНИХ ЗАВДАНЬ

|    |   |                               |
|----|---|-------------------------------|
| 1  | Чоловік хоче, ... дружина зготувала обід.                         | А) що<br>Б) щоб<br>В) бо      |
| 2  | Людям треба добре вчитися ... багато працювати.                   | А) щоб<br>Б) що<br>В) і       |
| 3  | Я хочу, ... у нашому житті було більше любові.                    | А) і<br>Б) щоб<br>В) що       |
| 4  | Ми мріємо, ... у світі був мир.                                   | А)що<br>Б) щоб<br>В) коли     |
| 5  | Я їздив у село, ... була гарна погода.                            | А) щоб<br>Б) коли<br>В) за    |
| 6  | Треба вийти швидше, ... не запізнитися.                           | А) аніж<br>Б) аби<br>В) що    |
| 7  | Студентам треба старанно вчитись, ... бути добрими спеціалістами. | А) щоб<br>Б) що<br>В) тому    |
| 8  | Я добре навчаюсь, ... хочу бути гарним лікарем.                   | А) бо<br>Б) щоб<br>В) що      |
| 9  | Краще вийти зараз і зачекати, ...потім можемо запізнитися         | А) тому що<br>Б) щоб<br>В) бо |
| 10 | Друг прийшов, ... допомогти мені.                                 | А) аби<br>Б) бо<br>В) коли    |

## ТЕМА 2: ПРЯМА І НЕПРЯМА МОВА (8 год.)

**МЕТА:** формувати навички і вміння застосовувати одержані раніше знання про пряму і непряму мову як засобів передачі чужої мови та інтонацію речень з прямою мовою; розвивати уважність, вдумливість, синтетико-аналітичне мислення; повторити основні відомості про пряму та непряму мову, її призначення та смислові особливості; розвивати культуру усного й писемного мовлення та вміння передавати чужі думки за допомогою прямої та непрямої мови, правильно їх оформляти на письмі.

### НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

**Студент повинен знати:**

1. Що таке пряма мова.
2. Де застосовують речення з прямою мовою.
3. Як передати пряму мову непрямою і навпаки.

**Студент повинен уміти:**

1. Будувати та записувати речення з прямою мовою.
2. Знаходити у текстах речення з прямою мовою та розуміти її зміст.
3. Змінювати речення з прямою мовою на речення з непрямою і навпаки.
4. Розставляти розділові знаки у реченнях з прямою мовою.

### ВИЗНАЧЕННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИХІДНОГО РІВНЯ ЗНАТЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК

**Джерела інформації для забезпечення вихідного рівня.**

1. Бахтіярова Х.Ш., Лукашевич С.С., Майданюк І. З., Сечень М.П., Петухов С.В. Українська мова. Практичний курс для іноземців. – Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. – 320с.
2. Вальченко І.В. Ласкаво просимо! : навч. посібник української мови для іноземних студентів : у 2-х ч. / І. В. Вальченко. Я. М. Прилуцька; Харк. нац. акад. міськ госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – Частина 1. – 386 с.
3. Зайченко Н.Ф., Воробйова С.А. Практичний курс української мови для студентів-іноземців: усне мовлення. – К.: Знання України, 2005. – 324с.
4. Практичний курс української мови : методичні розробки для іноземних студентів підготовчого відділення / Укладачі: О.С. Іванців, І.В. Чикайло; Львів. нац. мед. ун-т. – Львів : Вид-во ЛНМУ, 2012. – 183с.
5. Чистякова А.Б та ін. Українська мова для іноземців: Підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів / А.Б. Чистякова, А.І. Селіверстова, Т.М. Лагута. – Х. : Вид-тво «ІНДУСТРІЯ», 2008, 384с.

### ЗМІСТ НАВЧАННЯ



**Теоретичний матеріал:**

Діалог є одним із найважливіших видів мовленнєвої діяльності, так само вміння створювати речення з прямою мовою чи навпаки, передавати чужі слова непрямою мовою, є важливим елементом спілкування людей. Пряма мова – це висловлювання певної особи, передане точно. В прямій мові присутні слова автора та власне пряма мова. Пряму мову вимовляємо як розповідне, питальне чи спонукальне речення залежно від мети

висловлювання. Слова автора вимовляємо прискорено тільки з розповідною інтонацією. На письмі речення прямої мови беремо в лапки і починаємо з великої літери. Якщо перед прямою мовою стоять слова автора, то після них ставиться двокрапка, а після прямої мови – крапка, знак питання або знак оклику. Якщо пряма мова стоїть перед словами автора, то після неї ставиться кома, або знак питання, або знак оклику, або три крапки (залежно від характеру речення) і тире, а слова автора пишуться з малої літери. Якщо пряма мова стоїть у середині авторського речення, то після слів автора ставиться двокрапка, пряма мова береться в лапки, а після неї, перед другою частиною слів автора, ставиться кома й тире або тільки тире, якщо пряма мова – речення питальне, окличне чи містить три крапки.

## **ОРІЄНТОВНА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ**

***Розберіть теоретичні питання теми і виконайте наступні завдання.***

1. Наведіть приклад речення з прямою мовою.
2. Замініть складене вами речення на речення з непрямою мовою. Поясніть, як ви змінили речення.
3. Які слова ви використовуєте для того, щоб передати пряму мову непрямою?

***Завдання 1.*** Прочитайте речення. Замініть конструкції з прямою мовою на речення з непрямою.

1. О. Гончар писав: «Мова – це доля нашого народу».
2. «Ти – моє щастя», – сказала мати синові.
3. Марина запитала подругу: «Ти бачила нову виставку?»
4. «Який гарний університет!», – подумав майбутній студент.
5. Хлопець запитав: «Що ви читаете?»
6. «Принеси мені хліба», – попросив батько.
7. Мати наказала: «Сину, піди і купи хліба».
8. Сестра попросила: «Мамо, купи мені нову сумку».
9. Гості сказали офіціантові: «Принесіть, будь ласка, рахунок».
10. «Тітко, купіть нам вишень і полуниці», – тихо попросили діти.
11. У листі подруга написала: «Привези мені з Японії гарне кімоно».

***Завдання 2.*** Прочитайте речення. Замініть речення без прямої мови на конструкції з прямою мовою.

1. Студенти запитали викладача, які завдання будуть на екзамені.
2. Брат сказав, що завтра піде грати футбол.
3. Сестра поцікавилась, чи я бачила нашу сусідку.
4. Прислів'я каже, що у людини три біди: хвороба, старість і погані діти.
5. Тітка запитала, який подарунок мені купити.
6. Приятель попросив мене купити йому води.
7. Колись Уільям Джеймс писав, що ми прийшли в цей світ, щоб допомагати один одному в нашій подорожі по життю.
8. Українська народна приказка каже, що думає лише той, кому ставлять розумні запитання.
9. Вольтер писав, що жити – значить працювати, бо праця є життя людини.
10. В. Бехтерев вважав, що якщо хворому після розмови з лікарем не стало легше, то це не лікар.
11. В. Шербюльє казав, що природа – найкращий лікар.
12. Сусідка попросила допомогти їй принести важкі сумки.
13. Товариш сказав, щоб я прийшов до нього в гості.
14. Викладач сказав, щоб ми не пропускали занять.
15. Батьки наказали нам добре вчитися.
16. Лікар наказав пацієнтові випити ліки.
17. Батько сказав, щоб діти прибрали у своїх кімнатах.
18. Один поет сказав, що нема кращої мови, ніж твоя рідна.
19. Віктор попросив брата,



щоб купив йому солодоців. 20. Мати запитала сина, де його зошити. 21. Сестра запитала мене, чи не хочу я піти гуляти. 22. Сусід запитав батька, чий це автомобіль серед дороги. 23. Вчителька поцікавилась в учня, хто його батьки.

**Завдання 3.** Допишіть до слів автора пряму мову.

1. Товариш сказав: «...». 2. Жінка подумала: «...». 3. «...», – говорив поет. 4. Водій запитав у пасажира: «...?» 5. Лікар поцікавився у пацієнта: «...?»

**Завдання 4.** Допишіть до слів автора пряму мову зі спонуканням до дії.

1. Декан сказав: «...!» 2. Друг попросив: «...» 3. Директор наказав: «...» 4. Викладач дав завдання: «...»

**Завдання 5.** Поставте питання до виділених частин речення.

1. Друзі попросили: «Позич нам грошей». 2. Хлопці сказали: «Принеси м'яч». 3. Батько наказав: «Помий автомобіль!» 4. Діти прошепотіли: «Дозволь нам піти гуляти».

**Завдання 6.** Складіть 5 речень з прямою мовою, зі спонуканням до дії. Замініть їх на речення з непрямою мовою.

**Завдання 7.** Складіть 7 речень з прямою мовою, різні за метою висловлювання. Замініть їх на речення з непрямою мовою.

**Завдання 8.** Прочитайте текст. Напишіть переказ тексту, замінивши конструкції з прямою на речення з непрямою мовою.

Людське здоров'я – це найбільше багатство. Ще М. Шолохов казав: «Здоров'я – всьому голова». Але, щоб бути здоровим, треба дбати про себе. Все у житті потрібно використовувати помірно: не їсти забагато, не перевтомлюватися, не хвилюватися через неважливі речі. «Навіть найміцніший організм надломлюється або принаймні зношується і стомлюється, коли він занадто розкішно користується дарами природи», – говорив Д.Пісарев. А, якщо вже так сталося, що ви попали в лікарню, то не варто опускати руки, потрібно боротись, щоб бути здоровим, адже лікарі не можуть допомогти тому, хто не хоче, щоб йому допомогли. Про це висловлювався видатний сирійський вчений Абу-ль-Фарадж ибн Гарун. Він писав: «Нас троє - я, ти і хвороба. Якщо ти будеш зі мною, ми вдвох подужаємо хворобу. Якщо ж ти будеш на боці хвороби, то мені одному з вами двома не впоратись». Тому дбайте про себе і будьте здорові.

**Завдання 9.** Дайте відповіді на запитання, використовуючи речення без прямої мови.

1. Генріх Гейне говорив: «Всі здорові люди люблять життя». Що казав Генріх Гейне? 2. Ліна Костенко написала прекрасні слова: «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову». Що сказала Ліна Костенко про смерть націй? 3. «Від любові народжується любов», – сказав Софокл. Що говорив Софокл? 4. Том Хідстон говорив: «У людини два життя, і друге починається тоді, коли ми розуміємо, що життя лише одне». Що сказав Том Хідстон про людське життя? 5. «Треба самому багато знати, щоб навчати інших», – писав В. Короленко. Що писав В. Короленко?

**Завдання 10.** Напишіть діалог на тему: «Як ваше здоров'я?» Перекажіть зміст діалогу, використовуючи речення без прямої мови.

**Завдання 11.** Прочитайте текст. Знайдіть невідомі слова, з'ясуйте зі словником їхнє значення, та запам'ятайте. Дайте відповіді на запитання після тексту, використовуючи речення з непрямою мовою. Спробуйте переказати зміст тексту.

Мова є у кожного народу. Говорячи про українську мову, Іван Огієнко зазначав: «Мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, сутність нашої свідомості». Поети пишуть вірші про мову, артисти співають про неї пісні, науковці досліджують її історію та роль у житті людини.

«Кожен із нас має гордитися своєю чудовою мовою...», – писав Олесь Гончар. І це справді так, бо мову дала нам мама зі своїм молоком, бо без мови ми ніхто. Є різні мови, і ми повинні їх поважати, адже, як говорив А. Бортняк: «Мов поганих не існує в світі, є лише погані язики». Тож любіть свою мову, вивчайте мови інших народів, бо «Скільки мов ти знаєш, стільки разів ти людина», – писав Йоганн Вольфганг фон Гете.

1.Що говорив проукраїнську мову І. Огієнко? 2.Що писав про мову Олесь Гончар? 3.Що сказав про мови А. Бортняк? 4.Як висловився про мови Йоганн Вольфганг фон Гете?

**Завдання 12.** Прочитайте діалоги. Перекажіть їхній зміст, використовуючи конструкції з непрямою мовою.

А)

- Привіт!

- Привіт! Підеш сьогодні з нами кататися на велосипеді до парку?

- Я б залюбки та не можу! Справа в тому, що в мене сестричка захворіла. Зараз до аптеки поспішаю, за ліками. А потім буду наглядати за нею, доки батьки з роботи повернуться.

- Дуже шкода! А що з сестрою?

- Мабуть, застудилася. В неї підвищилася температура та голова болить.

- Це дуже неприємні відчуття. Нехай видужує! Але, якщо все ж звільнишся, приїжджай до парку кататися. Ми збираємося о п'ятій годині.

- Дякую! Буду старатися!

Б)

- Синку, здрастуй. Ти не міг би мені допомогти?

- Залюбки, бабусю. Кажіть, що трапилось.

- Ти не міг би перевести мене через дорогу? Бо мені важко ходити, а тут машини дуже швидко їздять. Водії не чекають, доки я перейду дорогу, а я боюся перед ними впасти.

- Добре, бабусю, я вам допоможу

- Я дуже вдячна тобі, синку!

- Та нема за що! Бажаю вам гарної прогулянки.

**Завдання 13.** Напишіть діалог на тему: «Мій улюблений предмет» Перекажіть зміст діалогу, використовуючи речення без прямої мови.

**НАБІР ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ДОСЯГНЕННЯ КОНКРЕТНИХ ЗАВДАНЬ**

|    |   |  |
|----|---|--|
| 1  | «Можна увійти?», – запитав студент, який запізнився на заняття. | А) Студент, який запізнився на заняття запитав, як можна увійти.<br>Б) Студент, який запізнився на заняття запитав, чи можна увійти.<br>В) Студент, який запізнився на заняття запитав, хто може увійти. |
| 2  | «Дай мені їсти!», – попросила маленька сестра.                  | А) Маленька сестра попросила, що дав їй їсти.<br>Б) Маленька сестра попросила, щоб дав їй їсти.<br>В) Маленька сестра попросила, хто дав їй їсти.  |
| 3  | Син сказав: «Я вже вивчив уроки».                               | А) Син сказав, щоб він вивчив уроки.<br>Б) Син сказав, як він вивчив уроки.<br>В) Син сказав, що він вивчив уроки.   |
| 4  | Хлопець запитав у дівчини: «Які квіти ти любиш?»                | А) Хлопець запитав у дівчини, чи любить вона квіти.<br>Б) хлопець запитав у дівчини, як вона любить квіти.<br>В) Хлопець запитав у дівчини, які вона любить квіти.                                       |
| 5  | У повідомленні подруга запитала: «Де ти зараз?»                 | А) У повідомленні подруга запитала, де я зараз.<br>Б) У повідомленні подруга запитала, де ти зараз.<br>В) у повідомленні подруга запитала, як ти зараз.  |
| 6  | Приятьель запитав: «Чий телефон?»                               | А) Чий приятьель запитав телефон?<br>Б) Як приятьель запитав телефон?<br>В) Приятьель запитав, чий телефон.  |
| 7  | «Сестро, скажи мені правду!», – крикнув чоловік.                | А) Чоловік крикнув сестрі, щоб вона сказала йому правду.<br>Б) Чоловік крикнув сестрі, що вона сказала йому правду.<br>В) Чоловік крикнув сестрі, чи вона сказала йому правду.                           |
| 8  | «Підеш зі мною», – спитав сусід.                                | А) сусід спитав, чи піде він зі мною.<br>Б) сусід спитав, чи піду я з ним.<br>В) сусід спитав, хто піде з ним  |
| 9  | «Кому я винен решту?» – запитав водій.                          | А) Водій запитав, кому я винен решту.<br>Б) Водій запитав, що він винен решту.<br>В) Водій запитав, кому він винен решту.  |
| 10 | Ігор сказав Петрові: «Назар – мій найкращий друг».              | А) Петро сказав, що Назар – його найкращий друг.<br>Б) Ігор сказав, що Назар – його найкращий друг.<br>В) Ігор сказав, щоб Назар – його найкращий друг   |

## **ТЕМА 3: СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ З ПІДРЯДНИМИ ОЗНАЧАЛЬНИМИ (8 год.)**

**МЕТА:** закріпити знання про підрядні означальні речення; з'ясувати, за допомогою яких сполучників і сполучних слів можуть приєднуватися підрядні означальні речення з головним; удосконалити вміння визначати види складнопідрядних речень, визначати в них головну і підрядну частини; розвивати творчі вміння моделювати складнопідрядні означальні речення відповідно до мети й обставин спілкування та використовувати їх у власних висловлюваннях.

### **НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ**

#### ***Студент повинен знати:***

1. Як утворюються складнопідрядні речення з підрядними означальними.
2. Яке значення має підрядна частина в складнопідрядних реченнях з підрядними означальними.
3. Які питання можна поставити до підрядної частини складнопідрядного речення з підрядним означальним.

#### ***Студент повинен уміти:***

1. Визначати головну та підрядну частини у складнопідрядних реченнях з підрядними означальними.
2. Пояснити значення підрядної частини у складнопідрядних реченнях з підрядними означальними.
3. Поставити питання до підрядної частини у складнопідрядних реченнях з підрядними означальними.
4. Складати складні речення з підрядними означальними частинами та вживати ці речення у мовленні.

### **ВИЗНАЧЕННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИХІДНОГО РІВНЯ ЗНАТЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК**

#### ***Джерела інформації для забезпечення вихідного рівня.***

1. Бахтіярова Х.Ш., Лукашевич С.С., Майданюк І. З., Сечень М.П., Петухов С.В. Українська мова. Практичний курс для іноземців. – Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. – 320с.
2. Вальченко І.В. Ласкаво просимо! : навч. посібник української мови для іноземних студентів : у 2-х ч. / І. В. Вальченко. Я. М. Прилуцька; Харк. нац. акад. міськ госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – Частина 1. – 386 с.
3. Зайченко Н.Ф., Воробйова С.А. Практичний курс української мови для студентів-іноземців: усне мовлення. – К.: Знання України, 2005. – 324с.
4. Практичний курс української мови : методичні розробки для іноземних студентів підготовчого відділення / Укладачі: О.С. Іванців, І.В. Чикайло; Львів. нац. мед. ун-т. – Львів : Вид-во ЛНМУ, 2012. – 183с.
5. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Інститут української мови 4-те вид., випр. і доп. – К. : Наук. думка, 1993. – 240с.
6. Чистякова А.Б та ін. Українська мова для іноземців: Підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів / А.Б. Чистякова, А.І. Селіверстова, Т.М. Лагута. – Х. : Вид-тво «ІНДУСТРІЯ», 2008, 384с.

### **ЗМІСТ НАВЧАННЯ**



### **Теоретичний матеріал:**

Підрядні означальні речення – це частини складних речень, які відповідають на питання «який?». Підрядні означальні речення з'єднуються з головним за допомогою сполучних слів (який, котрий, чий, де, куди, звідки, коли) і підрядних сполучників (що, щоб, ніби, як). Для виділення іменника і залежного від нього підрядного речення використовуються вказівні слова (такий, той, кожний, весь). До підрядних означальних близькі займенниково-означальні підрядні, що відносяться до члена речення, вираженого займенником. Вони відповідають на питання «хто саме?», «що саме?»

### **ОРІЄНТОВНА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ**

**Розберіть теоретичні питання теми і виконайте наступні завдання.**

1. Наведіть приклад означального речення.
2. Вкажіть слова, якими може поєднуватись основна частина з підрядною означальною у складному реченні.
3. На які питання може відповідати означальна підрядна частина складного речення?

**Завдання 1.** Впишіть на місці трьох крапок потрібний сполучник (який, яка, яке, які, котрий, котра, котре, котрі) у правильній формі.

1. Це той чоловік, ... мені допоміг.
2. Я хочу таку сукню, ... ніде нема.
3. Люди готуються до зими, ... має бути холодною.
4. Мама завжди співала такі пісні, ... зберігались у пам'яті і у душі.
5. На вікно сів той птах, ... я вчора годував.
6. Сьогодні був такий день, ... я буду завжди пам'ятати.
7. Це було те дзеркало, ... мені подарувала бабуся.

**Завдання 2.** Поєднайте дві частини речення.

- |  |                                       |
|--|---------------------------------------|
| 1. На столі лежали ті книги,...        | а)... яку давно хотіла купити.        |
| 2. Я знайшла таку сумку,...            | б)... якого професор колись врятував. |
| 3. Батько подарував мені велосипед,... | в)... яких ми не робили на уроках.    |
| 4. На екзамені були такі завдання,...  | г)... які я ще з дитинства шукав.     |
| 5. Це був той пацієнт,...              | д)... про який я давно мріяв.         |

**Завдання 3.** З двох речень складіть одне, використовуючи сполучники який/котрий у потрібній формі.

*Наприклад: У лісі стоять дерева. З них опало листя.*

*У лісі стоять дерева, з яких опало листя.*

1. На екзамен прийшов студент. Він знав відповіді на усі запитання.
2. На столі стояла ваза. У ній були квіти.
3. Це клітина. У ній міститься ДНК людини.
4. По вулиці ішла дівчина. У неї було гарне довге волосся.
5. Вчора Андрій зустрів друга. Він вже давно його не бачив.
6. Марта позичила мені зошит з біології. У ньому були всі конспекти лекцій.

**Завдання 4.** Складіть за поданими схемами речення.

Яка?  
[...], (яку ...).

Який?  
2. [...], (котрий ...).

Які?  
3. [...], (яких ...).

**Завдання 5.** Доповніть запропоновані речення, використовуючи сполучники який/котрий у потрібній формі.

1. Навколо було багато квітів,... 2. У селі я побачив людей, ... 3. Я зустрів ту жінку, ... 4. Батьки купили мені подарунок, ... 5. З будинку було чути музику, ...

**Завдання 6.** Поставте питання до виділеної частини речення.

1. Я люблю зимову тишу, якої влітку нема на вулиці. 2. Голуби сиділи на деревах, які вже давно були без листя. 3. У горах я вдихнула повітря, яке мало запах квітів і чистоти.

**Завдання 7.** Напишіть твір на тему: «Людина, якою я хочу стати». Використайте у творі підрядні означальні речення, приєднані сполучником який/котрий.

**Завдання 8.** Впишіть на місці трьох крапок потрібний сполучник (хто, що) у правильній формі.

1. Щасливий той, ... має здорових батьків і дітей. 2. На кухні стоїть той стіл, ... батько його сам зробив. 3. Той, ... хоче бути здоровим, взимку тепло одягається. 4. Нещасний той, ... ніхто не любить. 5. Весь рік цвітуть квіти, ... їх мама колись посадила. 6. Перед дівчиною стояла та, ... вона вже не надіялось побачити.

**Завдання 9.** Поєднайте дві частини речення.

|  |                                    |
|--|------------------------------------|
| 1. Добре живуть ті,...                   | ... що колись його брат намалював. |
| 2. У старій куртці я знайшла малюнок,... | ... кому я подарувала своє серце.  |
| 3. У кімнаті стояв той,...               | ... хто зла нікому не робив.       |
| 4. На екзамені були такі завдання,...    | ...кого вже давно повинні забути.. |
| 5. Ми завжди пам'ятаємо тих,...          | ... що ніхто не міг їх виконати.   |

**Завдання 10.** Складіть за поданими схемами речення.

Яка?  
Яке?

Який?

1. [...], (що ...).

2. [...], (з ким ...).

3. [...], (що ...).

**Завдання 11.** Доповніть запропоновані речення, використовуючи сполучники хто/що у потрібній формі.

1. Усюди росли дерева,... 2. З вікна було село, ... 3. Я зустрів ту, ... 4. Дівчина знайшла квітку, ... 5. Вона давно сумувала за тим, ... 6. Чоловік вже давно не бачився з тими, ...

**Завдання 12.** Поставте питання до виділеної частини речення.

1. Люблю тих, *хто радіє життю*. 2. Часто я бачу будинки, *що вражають своєю красою*. 3. На вікні стояли квіти, *що їх мені подарував чоловік*.

**Завдання 13.** Впишіть на місці трьох крапок потрібний сполучник (де/куди) у правильній формі.

1. Це був той будинок, ... я народився. 2. Рідна країна та, ... тебе чекають рідні люди. 3. На канікулах я побував у тому парку, ... досі не мав часу поїхати. 4. Скоро я поїду в те місто, ... де мене чекають друзі. 5. Хочу повернутись у той сад, ... мене в дитинстві мати водила. 6. Це було те місце, ... колись росло багато квітів. 7. Ми ішли тою дорогою, ... в дитинстві гуляли.

**Завдання 14.** Поєднайте дві частини речення.

|   |                                  |
|---|----------------------------------|
| 1. Скоро я буду в тих країнах,...         | ... де починалось наше навчання. |
| 2. Студенти увійшли в клас,...            | ... де колись була церква.       |
| 3. Зараз ми стоїмо на тому місці,...      | ... куди ще ніколи не їздив.     |
| 4. На екзамені ми сиділи у тому класі,... | ... куди ще ніхто не ходив.      |
| 5. Ми гуляти лісом у тих місцях,...       | ... де саме починався екзамен.   |

**Завдання 15.** Напишіть речення за зразком.

**Зразок:** На такому острові люди не живуть.

*Це такий острів, де не живуть люди.*

1. Зараз у цьому місці будинок, а колись була річка. 2. Цими вулицями я гуляв у молодості. 3. Колись ми тою стежкою гуляли, а зараз її нема. 4. Це наша Україна і тут завжди чути пісні. 5. Викладач прийшов у той клас і пояснив студентам тему.

**Завдання 16.** Складіть за поданими схемами речення.

Яка?

Який?

Які?

1. [...], (де ...).

2. [...], (куди ...).

3. [...], (де ...).

**Завдання 17.** Доповніть запропоновані речення, використовуючи сполучники де/куди у потрібній формі.

1. Це був той парк, ... 2. Ми сиділи у тому кафе, ... 3. Я знайшов ту вулицю, ... 4. Я побачив завод, ... 5. З вікна виднілась та вулиця, ...

**Завдання 18.** Напишіть твір на тему: «Країна, де я народився». Використайте у творі підрядні означальні речення, приєднані сполучником де/куди.

**Завдання 19.** Впишіть на місці трьох крапок потрібний сполучник у правильній формі.

1. Я повернувся у ту країну, ... народились мої батьки. 2. Недавно мені дзвонив той чоловік, ... ми бачили в бібліотеці. 3. Добрий той, ... не робить

поганих вчинків. 4. Я швидко знайшла бібліотеку, ... мені порадили друзі.  
 5. Це стіна, ... колись висіли картини художника. 6. Вчора я знайшла того,  
 ... мені допоміг.

**Завдання 20.** Поєднайте дві частини речення.

- |  |                                      |
|--|--------------------------------------|
| 1. У книгарні хлопець побачив таку книгу,...   | ... кого уже не зміг забути.         |
| 2. У парку чоловік зустрів ту,...              | ... яку хотіла його сестра.          |
| 3. Ми живемо у тій квартирі,...                | ... куди нікого досі не пускали.     |
| 4. В університеті ми побачили ті аудиторії,... | ...яких привезли з Африки.           |
| 5. У зоопарку діти побачили звірів,...         | ... де жили ще наші дідусь і бабуся. |

**Завдання 21.** Складіть за поданими схемами речення.

- |                      |                          |                     |
|----------------------|--------------------------|---------------------|
| Які?                 | Яка?                     | Який?               |
| 1. [...], (яку ...). | 2. [...], (котрого ...). | 3. [...], (де ...). |
| Яке?                 | Яку?                     | Який?               |
| 4. [...], (хто ...). | 5. [...], (куди ...).    | 6. [...], (де ...). |

**Завдання 22.** Доповніть запропоновані речення підрядними означальними частинами.

1. Це був інститут, ... 2. Ми побачили родича, ... 3. Сестра знайшла того, ...  
 4. Студенти виконали ті завдання, ... 5. Учора діти побачили ті місця, ...

**Завдання 23.** Напишіть розповідь на вільну тему У тексті використайте підрядні означальні речення, приєднані різними сполучниками (який/котрий/хто/що/де/куди).

**НАБІР ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ДОСЯГНЕННЯ КОНКРЕТНИХ ЦІЛЕЙ**

|   |  |                                |
|---|--|--------------------------------|
| 1 | Це було місце, ... я давно де приходив.    | А) де<br>Б) куди<br>В) що      |
| 2 | Це був сад, ... я виріс.                   | А) який<br>Б) що<br>В) в якому |
| 3 | У мами є фото, ... ми з братом на річці.   | А) де<br>Б) хто<br>В) яке      |
| 4 | Щиро дякую тим, ... завжди мені допомагав. | А) хто<br>Б) що<br>В) які      |



|    |  |                                |
|----|--|--------------------------------|
| 5  | Я дуже радію за тих людей, ... знайшли свою любов. | А) хто<br>Б) що<br>В) де       |
| 6  | Бібліотекар принесла книги, ... я просив.          | А) де<br>Б) хто<br>В) що       |
| 7  | Ми жили у квартирі, ... колись був музей.          | А) куди<br>Б) де<br>В) що      |
| 8  | На вулиці стояли люди, ... хотіли бути вільними.   | А) які<br>Б) хто<br>В) як      |
| 9  | Ганна прочитала листа, ... недавно отримала.       | А) куди<br>Б) як<br>В) котрого |
| 10 | Біля хворого стояв той, ... врятував йому життя.   | А) кого<br>Б) хто<br>В) де     |

*Навчальне видання*

**Руслана Тарасівна Жангазінова,**  
*старший викладач кафедри українознавства Львівського національного  
медичного університету імені Данила Галицького*

**Світлана Орестівна Кусяк,**  
*викладач кафедри українознавства Львівського національного медичного  
університету імені Данила Галицького*



## **УКРАЇНСЬКА МОВА ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ.**

### **Розділ III. Синтаксис**

навчально-методичний посібник  
для самостійної роботи іноземних студентів англomовного відділення  
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

У посібнику подано навчальні матеріали для проведення самостійної роботи з синтаксису сучасної української мови, адресовані для чужоземних студентів англomовного відділення медичного профілю. Вправи і завдання допомагають виробити навички вправного користування синтаксичною базою у витворенні висловлювань у комунікації. До кожного уроку є теоретичний матеріал й орієнтовна основа навчальної діяльності.

Для іноземних студентів підготовчих відділень медичних ЗВО, всіх, хто цікавиться проблемами професійної комунікації.

Підписано до друку 10.09.2023 р.  
Формат 60x84 1/16. Папір офсет. №1.  
Гарнітура Arial CYR. Офсет. друк.  
Умовн.-друк. арк. 2,5.

**ББК 81.2Укр-9я73**